

Väljaandja:	Riigikogu
Akti liik:	seadus
Teksti liik:	algtekst-terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp:	01.06.2002
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	31.08.2002
Avaldamismärge:	RT I 2000, 57, 372

Välja kuulutanud
Vabariigi President
05.07.2000 otsus nr 862

Ametiühingute seadus

Vastu võetud 14.06.2000

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Seaduse ülesanded

(1) Käesolev seadus sätestab ametiühingute põhilised õigused, tegevuse alused, suhted riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ja tööandjatega.

(2) Käesolev seadus sätestab erisused mittetulundusühingutena tegutsevate ametiühingute asutamise, tegevuse ja lõpetamise kohta.

§ 2. Ametiühingu mõiste ja eesmärgid

(1) Ametiühing on iseseisev omaalgatuslik ja vabatahtlik isikute ühendus, mille eesmärgiks on töötajate töö-, teenistus- ja kutsealaste, majanduslike ning sotsiaalsete õiguste ja huvide esindamine ning kaitsmine.

(2) Käesolevas seaduses kasutatakse mõistet ametiühing kõikide käesolevas seaduses sätestatud ametiühinguliste ühenduste kohta.

(3) Käesoleva seaduse tähenduses on töötajaks iga töötav isik, olenemata tehtava töö iseloomust.

§ 3. Ametiühing sotsiaalse dialoogi partnerina

Ametiühingud saavutavad oma eesmärgid, olles sotsiaalse dialoogi partnerid tööandjatele, tööandjate ühendustele, kohalikele omavalitsusüksustele ja Vabariigi Valitsusele vastastikusel informeerimises, konsulteerimises, kollektiivsetes läbirääkimistes ja käesoleva seaduse § 2 lõikes 1 toodud töötajate huve puudutavates küsimustes.

§ 4. Ametiühingutesse ühinemise vabadus

(1) Isikutel on õigus vabalt ilma eelneva loata asutada ametiühinguid, nendega ühineda või mitte ühineda. Ametiühingut asutada ning nendega ühineda on keelatud kaitsejõudude tegevteenistuses olevatel kaitseväelastel.

(2) Ametiühingutel on töötajate õiguste ja huvide esindamiseks õigus moodustada liite ja keskliite ning nendega ühineda. Ametiühingutel on õigus liituda töötajate rahvusvaheliste organisatsioonidega.

§ 5. Ametiühingute sõltumatus

(1) Ametiühingud on oma seaduslikus tegevuses sõltumatud tööandjatest, nende ühendustest ja nende esindajatest, riigiasutustest ja kohalikest omavalitsusüksustest ning teistest organisatsioonidest.

(2) Ametiühingutel on õigus iseseisvalt korraldada oma tegevust ja juhtimist, sealhulgas töötada välja oma põhikiri, koostada tegevuskavasid ning vabalt valida oma esindajaid.

(3) Tööandjatel, nende ühendustel ja esindajatel, riigiasutustel ja kohalikel omavalitsusüksustel on keelatud ametiühingute laialisaatmine, tegevuse piiramine või keelustamine ja sekkumine ametiühingute siseasjadesse.

(4) Ametiühingute tegevuse lõpetamine toimub ainult vabatahtlikult või kohtuotsuse alusel.

2. peatükk

AMETIÜHINGUTE ÕIGUSVÕIME, ASUTAMINE JA JUHTIMINE

§ 6. Ametiühingu õigusvõime

(1) Ametiühing on mittetulundusühing, kui ta on kantud tema asukohajärgsesse ametiühingute registrisse. Ametiühingute suhtes kohaldatakse mittetulundusühingute seadust (RT I 1996, 42, 811; 1998, 96, 1515; 1999, 10, 155; 23, 355; 67, 658) käesolevast seadusest tulenevate erisustega.

(2) Ametiühingu õigusvõime tekib tema asukohajärgsesse ametiühingute registrisse (edaspidi *register*) kandmisega ja lõpeb registrist kustutamiseega.

(3) Ametiühingu ümberkujundamine teist liiki mittetulundusühinguks ei ole lubatud.

§ 7. Asutamine

(1) Ametiühingu võivad asutada vähemalt viis töötajat. Ametiühingute liidu võivad asutada vähemalt viis ametiühingut. Ametiühingute keskliidu võivad asutada vähemalt viis üleriigiliselt tegutsevat tegevus- või kutseala ametiühingut või ametiühingute liitu.

(2) Ametiühing asutatakse asutamiskoosolekul vastavalt käesoleva seaduse § 9 lõigetele 2, 4 ja 5.

(3) Ametiühingu asutamine vormistatakse asutamislepinguga, milles tuleb lisaks mittetulundusühingute seaduses sätestatud nõuetele märkida:

- 1) koosoleku toimumise aeg, koht, hääletustulemused ja vastuvõetud otsus;
- 2) juhatuse liikmete nimed ja elukohad, samuti asutajate isiku- või registrikoodid.

(4) Asutamislepinguga kinnitatakse põhikiri. Asutamislepingule ja põhikirjale kirjutavad alla koosoleku juhataja ja protokollija. Asutamislepingu lahutamatu lisa on asutamiskoosolekul osalenute nimekiri koos igatüüpi allkirjaga. Kui asutajateks on ametiühingud, lisatakse asutamislepingule asutajate organite otsused asutamise kohta ja registrikaardi ära kirjad.

§ 8. Põhikiri

(1) Põhikiri peab olema kirjalik. Põhikirjas tuleb märkida:

- 1) ametiühingu nimi ja asukoht;
- 2) ametiühingu eesmärk;
- 3) ametiühingu liikmeks vastuvõtmise ning ametiühingust väljaastumise ja väljaarvamise tingimused ja kord;
- 4) liikmete õigused ja kohustused või kord, kuidas võib liikmetele kehtestada ühingu suhtes kohustusi;
- 5) liikmete esindamise kord, liikmete vastutus;
- 6) ametiühingu organisatsiooniline struktuur, struktuuriüksuste pädevus;
- 7) ametiühingu organite nimetused, moodustamise kord, volituste tähtaeg, otsustusvõimelisus, pädevus ja otsuste tegemise kord;
- 8) üldkoosoleku kokkukutsumise kord, sealhulgas kokkukutsumine liikmete nõudmisel;
- 9) sisseastumis- ja liikmemaksude kehtestamise ja tasumise kord;
- 10) põhikirja muutmise kord;
- 11) ametiühingu organite tegevuse ja rahaliste vahendite kasutamise üle kontrolli teostamise, revidentide määramise ja nende aruandmise kord;
- 12) ametiühingu lõpetamise kord;
- 13) ametiühingu vara jaotamise põhimõtted ühingu lõpetamise korral;
- 14) muud seadusega sätestatud tingimused.

(2) Põhikirjas sätestatu peab tagama, et ametiühingu organite moodustamine ja esindajate valimine toimuks võimalikult paljude liikmete või nende esindajate osavõtul ning et liikmed oleksid võimalikult hästi organite tööst informeeritud.

(3) Põhikirjaga võib ette näha ka muid tingimusi, mis ei ole seadusega vastuolus. Kui põhikirjasäte on vastuolus seaduses sätestatuga, kohaldatakse seaduses sätestatut.

§ 9. Üldkoosolek

(1) Ametiühingu kõrgeimaks organiks on vastavalt tema põhikirjale kas üldkoosolek, konverents või kongress (edaspidi *üldkoosolek*). Üldkoosolekul võivad osaleda kõik ametiühingu liikmed või nende poolt valitud esindajad vastavalt põhikirjale sätestatud korrale.

(2) Üldkoosoleku otsused võetakse vastu, kui poolt hääletavad enam kui pooled koosolekul osalenud liikmetest või nende esindajatest, kui põhikirjas ei ole ette nähtud suurema häälteenamuse nõuet.

(3) Üldkoosoleku pädevusse kuulub:

- 1) põhikirja vastuvõtmine ja muutmine;
- 2) eesmärkide muutmine;
- 3) vabatahtlik lõpetamine;
- 4) muud põhikirjas sätestatud küsimused.

(4) Käesoleva paragrahvi lõike 3 punktides 1-3 sätestatud küsimustes on üldkoosoleku otsus vastu võetud, kui vähemalt 2/3 üldkoosolekul osalenud liikmetest või nende poolt valitud esindajatest hääletasid poolt, kui põhikirjas ei ole ette nähtud suurema häälteenamuse nõuet.

(5) Igal füüsilisest isikust liikmel on üks hää. Igal liikmeks oleval ametiühingul on vähemalt üks hää.

§ 10. Mittetulundusühingute seaduse kohaldamise erisused

(1) Ametiühingute suhtes kohaldatakse mittetulundusühingute seaduse § 13 lõikes 2, § 16 lõikes 4, §-des 19-20 ja §-des 22-23 esitatud nõudeid, kui põhikiri ei sätesta teisiti.

(2) Ametiühingu suhtes kohaldatakse mittetulundusühingute seaduse § 36 lõigetes 2 ja 3 sätestatud nõuet aruannete üldkoosolekule esitamise ja üldkoosolekul kinnitamise kohta, kui põhikiri ei sätesta teisiti.

(3) Ametiühingu suhtes ei kohaldata mittetulundusühingute seaduse § 8 lõike 1 punktis 3, § 10 lõike 3 neljandas lauses, § 44 lõike 1 kolmandas lauses ning § 79 lõikes 2 sätestatud allkirjade notariaalse tõestamise nõuet.

(4) Ametiühingu suhtes ei kohaldata mittetulundusühingute seaduse § 60 lõike 1 punktis 1 ja § 69 lõike 1 punktis 1 sätestatud notariaalse tõestamise nõuet.

(5) Ametiühingu suhtes ei kohaldata mittetulundusühingute seaduse § 17 lõiget 1, § 21 lõiget 5, § 22 lõiget 4, § 25 lõike 1 teist lauset, § 30 ja § 82 lõiget 3.

§ 11. Ametiühingute register

(1) Ametiühingute register on mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri osa, mille suhtes kohaldatakse mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri kohta õigusaktides sätestatud, kui käesolevast seadusest ei tulene teisiti.

(2) Registrit peetakse ametiühingute kohta.

(3) Registrit peavad maa- ja linnakohtute registriosakonnad (registripidajad) oma tööpiirkonnas asuvate ametiühingute kohta.

(4) Registri kanded teeb registripidaja, kelle tööpiirkonnas on ametiühingu asukoht.

§ 12. Registrisse kandmata jätmise keeld

Kui ametiühing vastab käesoleva seaduse nõuetele ametiühingulise eesmärgi, asutajate, liikmete, liikmete arvu, ametiühinguorganite asutamisosustest, seadusest tulenevate juhtorganite olemasolu ja pädevuse osas ning kui ametiühingu põhikirjas on reguleeritud käesoleva seaduse §-s 8 sätestatud nõuded ning kui ametiühingu nimi ei ole eksitav ametiühingu pädevuse ulatuse ja õigusliku vormi osas, ei ole registripidajal õigust registreerimisest keelduda.

3. peatükk AMETIÜHINGUTE LÕPETAMINE

§ 13. Ametiühingu vabatahtlik lõpetamine

Ametiühing lõpetatakse vabatahtlikult üldkoosoleku otsusega. Otsuse likvideerimise korra kohta võtab üldkoosolek vastu vastavalt põhikirjale ja seadusele.

§ 14. Lõpetamine kohtu otsusega

(1) Ametiühing lõpetatakse kohtu otsusega huvitatud isiku nõudel, kui:

- 1) ametiühingu asutamine või tegevus on vastuolus seaduse või ametiühingu põhikirjaliste eesmärkidega;
- 2) liikmete arv on langenud alla käesoleva seaduse § 7 lõikes 1 sätestatud arvu ja juhatus ei algata vabatahtlikku lõpetamist kuue kuu jooksul;
- 3) ametiühingu suhtes on tehtud pankrotiotsus.

(2) Kohus võib anda tähtaja käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 1 nimetatud puuduste kõrvaldamiseks.

§ 15. Vara jaotamine

(1) Ametiühingu likvideerimise korral jaotatakse pärast võlausaldajate kõigi nõuete rahuldamist ja raha deponeerimist allesjäänud vara vastavalt põhikirjale.

(2) Kui põhikirjas ettenähtud vara jaotamise korda ei ole võimalik kohaldada, antakse käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud allesjäänud vara liidule või keskliidule, kuhu likvideeritud ametiühing kuulus. Kui ametiühing ei kuulunud liitu ega keskliitu, jaotatakse allesjäänud vara sarnase tegevusala või kutseala ametiühingutele.

4. peatükk AMETIÜHINGUTE PÄDEVUS JA ÕIGUSED

§ 16. Töötajate esindamise põhimõtted

(1) Kollektiivsetes töösuhetes on ametiühingul oma pädevuse piires õigus esindada ja kaitsta töötajate õigusi ja huve.

(2) Individuaalsetes töösuhetes esindab ja kaitseb ametiühing oma liikmete õigusi ja huve liikme volituse alusel, kui seadustes ei ole sätestatud teisiti.

(3) Ametiühingul on individuaalsetes töösuhetes õigus esindada ja kaitsta ametiühingu liikmeks mitteoleva töötaja õigusi ja huve tingimusel, et ta esitab ametiühingule vastava kirjaliku volituse.

§ 17. Ametiühingute pädevus

Töötajate õiguste ja huvide esindamiseks, teostamiseks ja kaitsmiseks kuulub ametiühingute pädevusse:

- 1) kollektiiv- või muude töö-, teenistus- või sotsiaalvaldkonda puudutavate lepingute sõlmimine tööandjate ja nende ühendustega, riigiasutuste ning kohalike omavalitsusüksuste ja Vabariigi Valitsusega;
- 2) õigusaktide eelnõudesse ettepanekute esitamine töötajate töö-, teenistus- ja kutsealaseid ning majanduslikke ja sotsiaalseid õigusi ja huve puudutavates küsimustes;
- 3) riigi- ja kohalike omavalitsuste asutustele ettepanekute esitamine töö- ja sotsiaalküsimusi reguleerivate õigusaktide täiendamiseks ja muutmiseks;
- 4) tööohutuse ja töötervishoiu olukorra parandamiseks koostöö tegemine vastavate riigi- ja valitsusasutuste ning tööandjate ja nende ühendustega;
- 5) riigi tööturuasutuste ja kohalike omavalitsustega koostöö tegemine tööga hõlmatuse, väljaõppe, täiendkoolituse, kutseoskuse ja erialase ettevalmistuse parandamise küsimustes;
- 6) osalemine töötajate konsulteerimisel, informeerimisel ja otsuste tegemisel ulatuses, mis on reguleeritud käesoleva seaduse, muude õigusaktide ja kokkulepetega;
- 7) oma liikmete esindamine ja kaitsmine töövaidlusorganites, suhetes riigi- ja kohalike omavalitsuste asutuste, tööandjate ja tööandjate ühendustega.

§ 18. Ametiühingute õigused

(1) Pädevuse teostamiseks on ametiühingutel õigus:

- 1) saada tööandjatelt, nende esindajatelt, riigiasutustelt ja kohaliku omavalitsuse üksustelt takistamatult töö- ja sotsiaalalast informatsiooni ning muud teavet töötajate huve puudutavates küsimustes;
- 2) pidada töö-, teenistus- ja sotsiaalsetes küsimustes läbirääkimisi tööandjate ja nende ühenduste, riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse üksustega kollektiiv- ja muude lepingute sõlmimiseks;
- 3) esitada ettepanekuid õigusakti eelnõu kohta, mis puudutab selle ametiühingu (liidu) liikmete töö-, teenistus- ja kutsealaseid ning majanduslikke ja sotsiaalseid õigusi ja huve;
- 4) saada ametiühingu valitud esindaja kaudu teavet riigi tööturuasutustelt tööturu olukorrast, vabadest töökohtadest ja tööturukoolituse võimalustest;
- 5) avaldada oma seisukohti massimeedia kaudu, omada trükibaasi ja massiteabevahendeid, arendada kirjastustegevust, sealhulgas välja anda ja levitada ajalehti ning muid trükiseid;
- 6) oma eesmärkide saavutamiseks korraldada seadustes ettenähtud korras koosolekuid, miitinguid, tänavarongkäike, pikette ja streike;
- 7) vabalt arendada põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks mis tahes välissuhteid, sealhulgas ühineda töötajate rahvusvaheliste organisatsioonidega;
- 8) koolitada ja nõustada oma liikmeid töö-, sotsiaal- ja muudes töötajate huve puudutavates küsimustes.

(2) Ametiühingutel on õigus teostada ka muid seadustes või lepingutes ettenähtud õigusi.

5. peatükk

AMETIÜHINGUTE SUHTED TÖÖANDJATEGA

§ 19. Töötaja õigused

(1) Töötajal on õigus kuuluda oma töökohajärgsesse või mõnda muusse ametiühingusse. Töötajal on õigus tegutseda ametiühingu valitud esindajana.

(2) Töötaja ja tööotsija õigusi ei või piirata sõltuvalt tema kuulumisest või mittekuulumisest ametiühingusse, ametiühingu valitud esindajaks olemisest või muust seaduslikust ametiühingualasest tegevusest.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud õiguste piiramise all mõistetakse ametiühingulase tegevuse tõttu:

- 1) töötaja tööle mittelubamist;
- 2) töötajaga töölepingu lõpetamist või teenistusest vabastamist;
- 3) töötaja töötingimuste halvendamist;
- 4) palga, lisatasude vähendamist, lisatasude mittemaksmist;
- 5) distsiplinaarkaristuse määramist;
- 6) ähvardamist töölepingu lõpetamise, teenistusest vabastamise, töötingimuste halvendamise, karistuse määramisega;
- 7) muud ebavõrdset kohtlemist.

(4) Töötajal, kelle õigusi käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud viisil piirati, on õigus nõuda piiramise lõpetamist, talle tekitatud varalise või mittevaralise kahju hüvitamist ning endise olukorra taastamist.

(5) Tööandja vabaneb vastutusest üksnes siis, kui tõestab, et töötaja õiguste piiramine oli seaduslik ega olnud seotud töötaja ametiühingulase tegevusega.

§ 20. Tööandja kohustused suhtes ametiühinguga

(1) Tööandja on kohustatud:

- 1) andma ametiühingu juhatusele (usaldusisikule) võimaluse korral tööruumi;
- 2) andma vähemalt kord kuus ruumi ametiühinguürituste läbiviimiseks ja lubama neile üritustele ühingu, asutuse või muu organisatsiooni ametiühingu liikmeid, samuti teisi ametiühingute poolt kutsutud isikuid. Ametiühingu poolt väljaspool ühingat, asutust või muud organisatsiooni kutsutud isikute osavõttust tuleb eelnevalt tööandjale teatada;
- 3) võimaldama ametiühingu liikmele ametiühingu poolt esitatud kirjalike kutsete alusel aastas vähemalt viis tööst vaba päeva osalemiseks ametiühingu poolt korraldatavas koolituses või ametiühingute organite töös tingimusel, et sellega ei kaasne olulisi takistusi tööandja majandustegevuses. Käesoleva punkti alusel antavatel tööst vabadel päevadel säilitatakse töötajale tema keskmine palk kahe päeva eest aastas;
- 4) asuma ametiühingu valitud esindaja taotlusel läbirääkimistesse kollektiiv- ja muude töö-, teenistus- või sotsiaalvaldkonda puudutava lepingu sõlmimiseks, täiendamiseks ning muutmiseks;
- 5) lubama ametiühingu poolt valitud esindajaid takistamatult tutvuda töötajate töökorralduse ja tingimustega ühingus, asutuses või muus organisatsioonis, kus töötab selle ametiühingu liikmeid. Lubama valitud esindajal esitada arvamusi, ettepanekuid töötajate esindamise küsimustes;
- 6) täitma ametiühingute suhtes muid seadustest või kollektiivlepingust tulenevaid kohustusi.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 loetletud kohustusi võib laiendada kollektiiv- või muu poolte vahel sõlmitud lepinguga.

§ 21. Ametiühingu valitud esindaja kohustused suhtes tööandjaga

(1) Ametiühingu valitud esindaja on kohustatud:

- 1) teatama kirjalikult tööandjale ametiühingu asutamisest selles ühingus, asutuses või muus organisatsioonis hiljemalt kuu aja jooksul, arvates ametiühingu asutamiskoosoleku toimumisest;
- 2) teatama kirjalikult tööandjale usaldusisiku ja ametiühingu juhatuse liikmete ees- ja perekonnanimed, töökohad ja volituste kestuse;
- 3) kindlustama töörahu seaduse ja kollektiivlepinguga määratud ajal;
- 4) kindlustama kollektiivlepingute täitmise ametiühingul lasuvate kohustuste osas;
- 5) vahendama vajaduse korral informeerimisel ja konsulteerimisel erinevaid osapooli;
- 6) hoidma talle informeerimisel ja konsulteerimisel teatavaks saanud äri- ja tootmissaladusi ning ametisaladusi;
- 7) tegema koostööd töökeskkonna voliniku ja töökeskkonna nõukoguga tööohutus- ja töötervishoiualase tegevuse korraldamisel;
- 8) täitma tööandja suhtes muid seadustest või kollektiivlepingust tulenevaid kohustusi.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 loetletud kohustusi võib laiendada kollektiiv- või muu poolte vahel sõlmitud lepinguga.

§ 22. Ametiühingu valitud esindaja osalemine informeerimisel ja konsulteerimisel

(1) Tööandja informeerib õigeaegselt ametiühingu valitud esindajaid:

- 1) ühingu, asutuse või muu organisatsiooni majandusaasta põhinäitajatest, tööjõule tehtavatest kulutustest, olulistest investeeringutest;
- 2) ühingu, asutuse, organisatsiooni töökorralduse, tootmise, tehnoloogia, tegevuse põhisuundade muutustest; ühingu, asutuse, organisatsiooni tähtjalistest, osalise tööajaga töölepingutest;
- 3) ühingu, asutuse või muu organisatsiooni ühinemisest, jagunemisest, ümberkujundamisest, lõpetamisest, ettevõtte või selle organisatsiooniliselt iseseisva osa ülemineku korral, struktuuri, haldamisvormi muutustest, põhjustest, tagajärgedest töötajatele, kavandatavatest meetmetest;
- 4) muudest töötajaid ja nende tööd puudutavatest küsimustest.

(2) Enne vastava otsuse tegemist konsulteerib tööandja eelnevalt ametiühingute valitud esindajatega:

- 1) majanduslikel põhjustel töölepingu lõpetamisel töötajatega, sealhulgas kollektiivsete koondamiste puhul koondamise põhjuse, koondatavate töötajate väljaselgitamise, koondamisega seotud küsimuste lahendamise, tagajärgede leevendamise üle vastavalt tööseadustes sätestatule;
- 2) tööaja ja -režiimi, palgatingimuste, palga maksmise aluste, puhkusegraafiku, töösisekorraeskirjade ja teiste suuremat hulka töötajaid puudutavate töötingimuste muutmisel või kehtestamisel;
- 3) töötajate täiend- ja ümberõpet, kvalifikatsiooni, tööohutust ja töötervishoidu puudutavates küsimustes;
- 4) muudes osapoolte vahel kokku lepitud või seadustes sätestatud küsimustes.

(3) Ametiühingu valitud esindaja on kohustatud edastama saadud informatsiooni töötajatele.

(4) Ametiühingutel on õigus edastada tööandjale oma arvamus vähemalt kümne päeva jooksul, kui kokku ei lepita pikemas ajas. Sel ajal ei ole tööandjal õigust käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatu kohta antud küsimuses otsust teha.

(5) Informeerimise ja konsulteerimise korras ja sageduses lepivad tööandja ja ametiühing kokku.

§ 23. Ametiühingu ja selle valitud esindajate õiguste kaitse asutuse, organisatsiooni ja ühingu ühinemisel, jagunemisel, ümberkujundamisel, ettevõtte või selle osa ülemineku korral

Ametiühingu ja selle valitud esindajate õigused ja kohustused tööandja suhtes ei muutu tööandja õiguste ja kohustuste ülemineku korral.

§ 24. Ametiühingute pädevus tööalaste seaduste ja sõlmitud lepingute täitmise üle kontrolli teostamisel

(1) Kui tööandja rikub töö- ja teenistuslaseid seadusi, töö- ja kollektiivlepingut ning ametiühingu liikmete huve puudutavaid muid lepinguid, on ametiühingul õigus pöörduda Tööinspektsiooni ja teiste järelevalveasutuste poole. Järelevalveasutusel on kohustus vastata kirjalikule pöördumisele hiljemalt kahe nädala jooksul.

(2) Kui tööandja või tema esindaja seadust või lepingut ei täida või seda rikub, on ametiühingul, kelle liige töötaja on, õigus töötaja vastava pöördumise korral nõuda tööandjalt seaduse või lepingu täitmist või rikkumise lõpetamist. Ametiühingu pädevusse kuulub oma liikme vastava pöördumise korral töö- ja kollektiivlepinguid, töötingimusi, töö- ja puhkeaega ning töörežiimi, palgatingimusi, palga maksmise aluseid, tööohutust, sotsiaalkindlustuse makse või maksete tegemist puudutavate dokumentide kontrollimine.

6. peatükk

VAIDLUSTE LAHENDAMISE KORD JA VASTUTUS

§ 25. Vaidluste lahendamine

(1) Käesoleva seaduse sätete kohaldamisel tekkinud individuaalsed töövaidlused töötajate või ametiühingu valitud esindajate ja tööandja vahel lahendatakse individuaalsete töövaidluste lahendamise korras ning avalikus teenistuses tekkinud vaidlused lahendatakse halduskohtumenetluse seadustikus (RT I 1999, 31, 425; 33, õiend; 40, õiend; 96, 846; 2000, 51, 321) sätestatud korras.

(2) Käesoleva seadusega sätete kohaldamisel tekkinud muud vaidlused lahendatakse kohtu korras.

§ 26. Vastutus

(1) Käesoleva seaduse rikkumise eest kannavad füüsilised isikud distsiplinaar-, tsiviil-, haldus- ja kriminaalvastutust, juriidilised isikud tsiviilvastutust seadusega ettenähtud korras.

(2) Ametiühingul, mille õigusi rikuti, on õigus nõuda rikkumise lõpetamist, kohustuse täitmist ning tekitatud varalise ja mittevaralise kahju hüvitamist.

7. peatükk

SEADUSE RAKENDAMINE

§ 27. Käesoleva seaduse kohaldamine ametiühingutele

(1) Alates käesoleva seaduse jõustumisest võib ametiühinguid asutada ainult käesolevas seaduses sätestatud korras ja neile kohaldatakse käesolevas seaduses sätestatud.

(2) Enne käesoleva seaduse jõustumist asutatud ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse kantud ametiühingu kannab registripidaja, lähtudes ametiühingu nimest või põhikirjas sätestatud eesmärgist, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri allosana peetavasse ametiühingute registrisse kuue kuu jooksul käesoleva seaduse jõustumisest. Registripidaja teatab vastavale ametiühingule kandetsusest. Mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse kantud ametiühingul, mis ei ole kantud ametiühingute registrisse, on õigus taotleda registrisse kandmist.

(3) Ametiühingul, mis oli asutatud ENSV ametiühingute seaduse (ENSV Teataja 1989, 40, 623; RT 1992, 35, 462) alusel ja ei olnud ümber registreeritud mittetulundusühingute seaduse (RT I 1996, 42, 811; 1998, 96, 1515; 1999, 10, 155; 23, 355; 67, 658) alusel, on õigus taotleda registrisse kandmist asutamisdokumentide alusel, kui selle põhikiri ei ole vastuolus käesoleva seaduse nõuetega. Ametiühingul, mis ei olnud ümber registreeritud mittetulundusühingute seaduse alusel, on õigus taotleda registrisse kandmist kuue kuu jooksul käesoleva seaduse jõustumisest. Registrisse kandmise avalduses tuleb märkida seaduses sätestatud andmed, avaldusele tuleb lisada seaduses sätestatud dokumendid, välja arvatud asutamisleping, samuti ettevõtte registris registreerimise tunnistus.

(4) Ettevõtte töötajate hulgast valitud ametiühingu esindajale antakse pärast tema volituste lõppemist valitaval ametikohal tagasi endine töö või amet, selle puudumisel teine samaväärne töö- või ametikoht.

§ 28. Riigilõivuseaduses tehtav muudatus

Riigilõivuseaduse (RT I 1997, 80, 1344; 2000, 5, 32; 10, 58; 19, 117; 26, 150; 29, 168 ja 169; 39, 237; 49, 300; 54, 346 ja 349) § 18 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

«(2¹) Riigilõivuga ei maksustata ametiühingute mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri kandeid.»

§ 29. Kollektiivlepingu seaduses tehtavad muudatused

Kollektiivlepingu seaduses (RT I 1993, 20, 353; 1999, 60, 616) tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 3 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

«(3) Ettevõttes, asutuses ja muus organisatsioonis sõlmib kollektiivlepinguid töötajate ühing. Kui ettevõttes, asutuses või muus organisatsioonis ei esinda töötajaid ametiühing, sõlmib kollektiivlepingu töötajate volitatud esindaja.»;

2) paragrahvi 4 täiendatakse lõigetega 4 ja 5 järgmises sõnastuses:

«(4) Tööandjate ühingu või liidu ja töötajate ühingu või liidu ning tööandjate keskliidu ja töötajate keskliidu vahel sõlmitud kollektiivlepingut võib laiendada poolte kokkuleppel käesoleva seaduse § 6 lõike 1 punktides 1 ja 3 määratud tingimuste osas. Laienemise ulatus määratakse kindlaks kollektiivlepingus.»

(5) Laiendatud kollektiivlepingute tingimused avaldatakse sotsiaalministri poolt ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Laiendatud kollektiivlepingute tingimused jõustuvad teadaande avaldamisele järgneval päeval.»;

3) seadust täiendatakse §-ga 4¹ järgmises sõnastuses:

«§ 4¹. Kollektiivlepingu registreerimine

(1) Sõlmitud kollektiivlepingud registreeritakse Sotsiaalministeeriumi poolt peetavas andmekogus.

(2) Kollektiivlepingute registreerimise ja andmete täiendamise korra kehtestab sotsiaalminister määrusega.»

§ 30. Eesti NSV ametiühingute seaduse ja ENSV töökoodeksi paragrahvide kehtetuks tunnistamine

Eesti NSV ametiühingute seadus (ENSV Teataja 1989, 40, 623; RT 1992, 35, 462) ja ENSV töökoodeksi (ENSV Teataja 1972, 28, lisa 1; 1973, 53, 464; 1975, 9, 69; 1977, 1, 11; 1978, 30, 367; 1980, 9, 121; 16, 178; 31, 491; 1981, 25, 360; 1982, 38, 574; 1984, 16, 178; 49, 577; 1985, 37, 579; 1986, 11, 143; 19, 251; 27, 387; 1987, 4, 38; 47, 634; 1988, 30, 376; 1990, 6, 93; RT 15, 162; 1991, 16, 221; 1992, 35, 462; 1993, 7, 101; RT I 20, 353; 26, 441; 74, 1054; 1994, 2, 12; 11, 154; 12, 199; 1996, 3, 57; 1999, 60, 616) §-d 235-246 tunnistatakse kehtetuks.

Riigikogu esimees Toomas SAVI